

УДК 657.1

Кулинич Мирослава,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра обліку і оподаткування,
м. Луцьк, ORCID ID 0000-0001-9024-2924
e-mail: kulmiros@gmail.com

Садовська Ірина,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра обліку і оподаткування,
м. Луцьк, ORCID ID 0000-0002-7081-8524,
e-mail: Sadovska.Iryna@vnu.edu.ua

Фатенок-Ткачук Алла,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра обліку і оподаткування,
м. Луцьк, ORCID ID 0000-0001-6200-4873
e-mail: Fatenok-TkachuckAlla@vnu

Скорук Олена,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра обліку і оподаткування,
м. Луцьк, ORCID ID 0000-0002-9497-1945
e-mail: Skoruk.Olena@vnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-02-36-44>

ВИЗНАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ

Вступ. Формування забезпечення має на меті зарезервування певної суми, що може виявитися необхідною для погашення можливих зобов'язань, якщо ні суму, ні дату виконання таких зобов'язань неможливо з точністю передбачити. Завданням бухгалтерського обліку і звітності в цій сфері є створення резервів та вибір найкращого варіанту формування таких резервів. Зобов'язання, зважаючи на їх динамічний характер, істотно впливають на платоспроможність суб'єкта господарювання, потребують ефективного управління грошовими потоками та контролю за фактичним станом розрахунків.

Метою даної статті є дослідження основних аспектів визнання забезпечень, охоплюючи вітчизняну і міжнародну практики обліку і звітності.

Методи. У процесі дослідження використано: монографічний метод для вивчення літературних джерел щодо визнання забезпечень; метод нормативно-правового забезпечення для оцінювання встановлених норм і регламентів щодо забезпечень; аналітичний метод для аналітичного оцінювання обґрунтування забезпечень.

Результати. Створення забезпечень є необхідністю, визначеною чинними законодавчими і нормативними актами.

Проте перелік забезпечень, що наведений у НП(С)БО 11 не є вичерпним, оскільки підприємство повинне створювати забезпечення для відшкодування будь-яких майбутніх витрат (звісно, за умов виконання умов визнання). З огляду на особливості господарювання суб'єктів можуть виникати різні обставини, що зумовлять виникнення і визнання забезпечень, а це в свою чергу потребує ретельного аналізу і обґрунтування.

Висновки. На основі дослідження умов формування забезпечень в системі бухгалтерського обліку та завдань обліку і управління діяльністю підприємств для обґрунтування визнання забезпечень доцільно залучити кваліфікованих спеціалістів, менеджерів. Також у наказі про облікову політику відобразити інформацію про те, для яких видів виплат формується конкретне забезпечення. Рекомендовано удосконалення формулювання критеріїв визнання забезпечень в бухгалтерському обліку, що сприятиме зближенню НП(С)БО 11 та МСБО 37.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, забезпечення, зобов'язання, НП(С)БО, МСБО, ресурси, дата балансу.

Myroslava Kulynych,
Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Accounting and Taxation,
Lutsk

Sadovska Iryna,
Doctor of Economics, Professor,
Lesya Ukrainka Eastern European National University,
Department of Accounting and Taxation,
Lutsk

Fatenok-Tkachuck Alla
Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Accounting and Taxation,
Lutsk

Olena Skoruk
Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Accounting and Taxation,
Lutsk

RECOGNITION OF PROVISIONS IN NATIONAL AND INTERNATIONAL ACCOUNTING AND REPORTING PRACTICES

Introduction. Provisioning is the process of setting aside an amount that may be necessary to settle a possible obligation when neither the amount nor the date of the obligation can be estimated with certainty. The objective of accounting and reporting in this area is to establish provisions and to choose the best option for making such provisions. Due to their dynamic nature, liabilities significantly affect the solvency of a business entity, require effective cash flow management and control over the actual status of settlements.

The purpose of this article is to study the main aspects of recognising collateral, covering domestic and international accounting and reporting practices.

Methods. In the course of the study, the following methods were used: monographic method for studying the literature on the recognition of collateral; method of regulatory support for assessing the established rules and regulations on collateral; analytical method for analytical assessment of the justification of collateral.

Results. The creation of collateral is a necessity determined by current legislation and regulations.

However, the list of collateral provided in National Accounting Standards 11 is not exhaustive, as an entity should create collateral to reimburse any future expenses (of course, subject to the recognition conditions). Taking into account the specifics of the entities' business, various circumstances may arise that will lead to the emergence and recognition of provisions, which in turn requires careful analysis and justification.

Conclusions. Based on the study of the conditions for the formation of collateral in the accounting system and the tasks of accounting and management of enterprises, it is advisable to involve qualified specialists and managers to justify the recognition of collateral. Also, the order on accounting policy should reflect information on the types of payments for which a specific provision is formed. It is recommended to improve the wording of the criteria for recognising collateral in accounting, which will facilitate the convergence of National Accounting Standards 11 and IAS 37.

Keywords: accounting, financial statements, collateral, liabilities, provision, National Accounting Standards, IAS, resources, balance sheet date.

Забезпечення є важливим елементом бухгалтерського обліку, що дозволяє підприємствам відображати майбутні витрати та зобов'язання, які можуть виникнути внаслідок нинішньої діяльності. Це гарантує точну і достовірну фінансову звітність, допомагаючи користувачам фінансової інформації приймати обґрунтовані рішення.

Формування забезпечення має на меті зарезервування певної суми, що може виявитися необхідною для погашення можливих зобов'язань, якщо ні суму, ні дату виконання таких зобов'язань неможливо з точністю передбачити. Завданням бухгалтерського обліку і звітності в цій сфері є створення резервів та вибір найкращого варіанту формування таких резервів. Зобов'язання, зважаючи на їх динамічний характер, істотно впливають на платоспроможність суб'єкта господарювання, потребують ефективного управління грошовими потоками та контролю за фактичним станом розрахунків. Це можливо на основі достовірної, якісної та релевантної інформації про зобов'язання, сформованої в системі бухгалтерського обліку. Вміння правильно оцінити відкриті та приховані резерви дозволяє керівництву та потенційним інвесторам приймати своєчасні рішення і цим забезпечити нормальну діяльність підприємства. Цим і визначається **актуальність** теми даного дослідження.

Метою даної статті є дослідження основних аспектів визнання забезпечень, охоплюючи вітчизняну і міжнародну практики обліку і звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове обґрунтування та практична побудова системи резервування у підприємницькій діяльності, обліково-інформаційне відображення цих процедур є предметом дослідження багатьох вчених і практиків, у тому числі й вітчизняних. Зокрема, Поздняк К.О. та Кірсанова В.В. розглядають економічну сутність процесів резервування та використання резервування в якості облікового інструменту управління фінансово-економічною безпекою [4;12], Крупка Я., Верига Ю.А., Воськало Н., Предко І. Ю., Дячек С. М., Козлова М. О., Орищенко М. М. досліджують формування резервів і їх облік і представлення у звітності на підприємствах України [1; 2; 3; 5; 6; 11; 15], а такі науковці, дослідники і практики як Шепель І. В., Прокопенко В., Омеціньська І. Я., Терещенко В. С., Чацкіс Ю. Д. зосереджують свою увагу на сутності, визнанні, оцінці, особливостях обліку нарахувань забезпечень як частини резервів підприємств та їх відображенні у звітності [10; 13; 16; 17]. Не залишається поза увагою дослідження даного питання і в зарубіжних науковців. Роберт Каплан, відомий своїми дослідженнями в області управлінського обліку та контролю, вивчав питання обліку забезпечень, зокрема в контексті системи збалансованих показників [18], Річард Бейкер, автор багатьох статей і книг про міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS), досліджував IAS 37, що стосується забезпечень [19], Кейсі Стронг, експерт у галузі фінансового обліку та звітності, писала про застосування забезпечень в різних галузях економіки [20], Вікторія Уелш, відома своїми дослідженнями в галузі аудиту та фінансового обліку, особливо щодо обліку умовних зобов'язань і забезпечень [21], Стефан Вагнер зосереджується на питаннях оцінки та визнання забезпечень у контексті міжнародних стандартів [22]. Їхні роботи сприяли розвитку теорії та практики обліку забезпечень, надаючи цінні рекомендації для вдосконалення методик оцінки та розкриття інформації. Ці та інші автори охоплюють різні аспекти обліку забезпечень, включаючи міжнародні порівняння, управління прибутком, екологічні зобов'язання та фінансові ризики. Вони надають широкий погляд на проблематику обліку забезпечень, проте в умовах використання національних стандартів цей об'єкт обліку вимагає подальшого дослідження в частині методики формування і облікового визнання.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення - це зобов'язання, щодо яких на дату балансу існує невизначеність стосовно їхньої суми або строку погашення. В українській системі національних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО) основним документом, що регулює облік забезпечення, є НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [9], а в системі міжнародних стандартів фінансової звітності - МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [8]. Правила визнання забезпечення також містять деякі спеціалізовані стандарти, наприклад, П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 26 «Виплати працівникам», однойменні МСБО 16 та МСБО 19, а також МСФЗ 15 «Виручка за договорами з клієнтами».

Забезпечення створюються, коли зобов'язання виникає в результаті минулих подій, існує ймовірність того, що його погашення призведе до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють у собі економічні вигоди, та його оцінка може бути достовірно визначена (п. 14 НП(С)БО 11). [9]

За загальним правилом, сума забезпечення визначається обліковою оцінкою ресурсів, необхідних для погашення відповідного зобов'язання (за вирахуванням очікуваного погашення) на дату балансу. А зобов'язання у свою чергу - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок

минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди в майбутньому (стаття 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р., НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», п. 3, розділ 1); відповідно до п. 5 НП(С)БО 11, зобов'язання визнається, якщо виконуються ці дві умови. [9]

Залежно від очікуваної дати погашення (протягом операційного циклу, що становить 12 місяців з дати балансу, або пізніше) забезпечення класифікуються як довгострокові і поточні. Такий поділ вимагає визнавати забезпечення довгострокових зобов'язань за теперішньою вартістю. А це означає врахування впливу вартості грошей у часі. Згідно з п. 4 НП(С)БО 11 теперішня вартість - це дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням очікуваного погашення), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності підприємства [9].

Крім стандартів, облік забезпечень регулюється Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності («Методичні рекомендації № 433») [7], які пояснюють, що «довгострокові забезпечення» відображають майбутні витрати і платежі, які мають бути здійснені протягом звітного періоду (наприклад, витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання), сума яких може бути визначена лише за попередньою (очікуваною) оцінкою на дату балансу. Якщо сума довгострокових виплат працівникам може бути визнана суттєвою, така інформація розкривається в додатковій статті «Довгострокові виплати працівникам». Підсумок балансу включає загальну суму довгострокових забезпечень;

А у статті «Поточні забезпечення» наводиться сума забезпечень, використання яких очікується протягом 12 місяців з дати балансу для покриття витрат, для яких такі забезпечення були створені. [7]

Сума створеного забезпечення визнається витратами. Виняток становить сума забезпечення, що включається до первісної вартості об'єкта основних засобів відповідно до НП(С)БО 7. Це так зване забезпечення на знесення та відновлення земельних ділянок, яке збільшує первісну вартість основних засобів відповідно до п. 8 НП(С)БО № 7.

Оскільки визначення розміру забезпечення пов'язане з обліковими оцінками, логічно, що залишок забезпечення має переглядатися на кожну звітну дату і за необхідності коригуватися (збільшуватися або зменшуватися). Якщо підприємство визначає, що малоймовірно реалізувати активи для погашення майбутніх зобов'язань, то сума раніше створеного забезпечення сторнується. Такі правила викладені в п. 18 П(С)БО 11 [9].

Забезпечення часто також називають резервами. Зазвичай це пов'язано з різним перекладом терміну «забезпечення», який є таким самим, як і в оригінальному МСБО 37, і зазвичай зустрічається в перекладеній бухгалтерській літературі. В економічній термінології терміни «резерви» та «забезпечення» часто ототожнюють. Як зазначає Крупка Я. Д. основна причина полягає в тому, що переклад терміну «резерви» є неоднозначним. Це поняття було введено Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». На його основі було розроблено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [6; 8; 9]. У цих документах забезпечення - це зобов'язання з невизначеною сумою та строком погашення.

Забезпечення утворюється, якщо внаслідок минулих подій виникає зобов'язання, його погашення найбільш імовірно призведе до зменшення певних ресурсів чи економічної вигоди, а оцінка може бути визначена розрахунковим способом. За МСБО забороняється створювати забезпечення на покриття збитків господарської діяльності у майбутніх періодах. Крім цього, забезпечення можна створювати, коли невідомими є час виникнення таких витрат, їхня сума, а також ім'я кредитора. Допускається створення забезпечень, коли платежі за очікуваними витратами можуть не наступити взагалі (наприклад, рекомендована система обліку і звітності забезпечень з гарантійних зобов'язань щодо ремонтів, обслуговування, виправлення браку відпущеної продукції покупцям). Це свідчить про багато умовностей щодо визнання таких зобов'язань, фактично їх не можна ідентифікувати. [6, 8].

НП(С)БО 11 також забороняє створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства. Таке твердження обґрунтоване тим, що підприємство може уникнути їх у

результаті своїх майбутніх дій, у нього фактично немає зобов'язань щодо таких майбутніх витрат, а отже, воно не визнає забезпечення. Крім того, забезпечення має цільовий характер і може бути використане лише для відшкодування тих витрат, для яких воно було створене.

Як правило, створення забезпечення є необхідним за наявності відповідних підстав. Такі процедури здійснюються для забезпечення достовірності фінансової звітності, оскільки вони надають інформацію про очікуване в майбутньому зменшення ресурсів (витрат на відповідні види діяльності). Не створювати забезпечення за НП(С)БО дозволено лише таким суб'єктам господарювання:

юридичні особи - суб'єкти малого підприємництва, які ведуть спрощений облік доходів і витрат відповідно до Податкового кодексу, тобто платники єдиного податку;

мікропідприємства (абзац 2 розділу 1, абзац 2 розділу 8 НП(С)БО № 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого і середнього підприємництва»).

НП(С)БО 11 *установлює* такий склад забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію, виконання зобов'язань у разі припинення діяльності;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів;
- демонтаж основних засобів та відновлення земельних ділянок.

Для обліку забезпечень призначено рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». На ньому узагальнюється інформація про рух коштів, зарезервованих для забезпечення майбутніх витрат і платежів за рішенням підприємства і включених до складу витрат поточного періоду (крім суми забезпечення, включеної до первісної вартості основних засобів). За кредитом рахунку 47 відображається нарахування забезпечення, за дебетом - його використання. Аналітичний облік ведеться за видами забезпечень, напрямами формування та напрямами використання, для цього використовуються субрахунки рахунку 47. Проте Інструкція № 291 надає дещо інший, перелік забезпечень, який представлений субрахунками до рахунку 47:

- 471 «Забезпечення виплат відпусток»;
- 472 «Додаткове пенсійне забезпечення»;
- 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»;
- 474 «Забезпечення інших витрат і платежів»;
- 475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)»;
- 476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї»;
- 477 «Забезпечення матеріального заохочення»;
- 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок» [13].

Відповідно до МСБО 37 забезпечення – це зобов'язання з невизначеним строком або сумою. Відповідно до міжнародних стандартів обліку, основою для визнання забезпечень є судження керівників підприємства, досвід подібних операцій, висновки незалежних експертів.

У системі міжнародних стандартів обліку і звітності МСБО 37 визначає *забезпечення* аналогічно до національної дефініції: *зобов'язання з невизначеним строком або сумою*. Невизначеності, пов'язані із сумою, яку слід визначати як забезпечення, розглядаються різними способами залежно від обставин. У випадках, коли оцінене забезпечення охоплює значну кількість статей, зобов'язання оцінюється зважуванням усіх можливих результатів за пов'язаними з ними ймовірностями. Назва цього статистичного методу оцінки – «очікувана вартість».

Забезпечення за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку слід визнавати, лише якщо:

- суб'єкт господарювання має *існуюче зобов'язання* (юридичне чи конструктивне), яке виникло внаслідок *минулої* події;
- імовірно, що для виконання такого зобов'язання необхідно буде вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди;
- суму зобов'язання можна *достовірно* оцінити.

Якщо всі ці критерії виконано, визнають забезпечення під відповідне зобов'язання. [13].

Головна відмінність забезпечення від зобов'язання у сфері міжнародних стандартів фінансової звітності теж полягає в певній невизначеності щодо його строку чи суми майбутніх видатків, необхідних для погашення.

Визнання відповідного зобов'язання ґрунтується на *події, що зобов'язує*. Це подія, яка створює юридичне чи конструктивне зобов'язання (тобто зобов'язання, обумовлене практикою), яке призводить до того, що суб'єкт господарювання *не має реальної альтернативи виконанню зобов'язання*. Таке відбувається, лише якщо:

- виконання зобов'язання може бути примусово забезпечене в судовому порядку, або

- подія (яка може бути дією суб'єкта господарювання) створює обґрунтоване очікування в інших сторін, що суб'єкт господарювання виконає своє зобов'язання, - характерно для конструктивного зобов'язання (МСБО 37). [8]

Відповідно, для визнання забезпечення потрібно не лише існуюче зобов'язання, а й висока (понад 50%) імовірність вибуття ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди, для виконання цього зобов'язання. В іншому випадку мова ітиме про умовне зобов'язання, інформацію про яке розкривають у примітках.

У міжнародній практиці обліку і звітності для визнання забезпечення, треба мати можливість надійно оцінити розрахункову суму майбутнього відтоку ресурсів на виконання зобов'язання. З одного боку, дефініція «забезпечення» говорить про невизначеність суми зобов'язання, а з іншого - МСБО 37 вимагає визнавати забезпечення лише за можливості достовірно оцінити його. Тому, аби визнати забезпечення, підприємству треба розуміти, які видатки знадобляться, аби виконати існуюче зобов'язання. Тому наближеність оцінок - основна ознака, що відрізняє забезпечення від зобов'язань.

МСБО 37 також надає відповідні вказівки щодо оцінки забезпечення, зокрема сума, визнана як забезпечення, має бути *найкращою* оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду. Під такою *найкращою* оцінкою розуміють суму, яку підприємство обґрунтовано сплатило б для погашення зобов'язання або передання його третій стороні на кінець звітного періоду.

Цей стандарт не розглядає, як саме потрібно обліковувати витрати на створення забезпечення: як активи чи як витрати періоду. Тому слід урахувати вимоги інших МСФЗ. За загальним правилом витрати на створення забезпечення визнають витратами періоду (відповідні статті визначають в обліковій політиці). Виняток становлять забезпечення, витрати на створення яких капіталізують у собівартості активів, з якими пов'язані відповідні забезпечення.

Тому, визнання й оцінка забезпечення значною мірою залежать від професійного судження менеджменту компанії та його облікових оцінок, що можуть змінюватися. А отже, забезпечення слід переглядати на кінець кожного звітного періоду та коригувати для відображення поточної найкращої оцінки. І якщо вже немає ймовірності, що для погашення зобов'язання знадобиться вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, забезпечення сторнують.

У випадках, коли вплив вартості грошей у часі суттєвий, сума забезпечення має бути теперішньою вартістю видатків, що, як очікується, знадобляться для погашення зобов'язання. Така вимога визначена МСБО 37. Підхід до визначення суттєвості такого впливу доцільно визначити в обліковій політиці. Коли застосовують дисконтування, ефект від розгортання дисконту відображають як збільшення балансової вартості забезпечення, та одночасно визнають витрати на позики (фінансові витрати).

Як і у системі НП(С)БО, згідно з МСФЗ - забезпечення можна використовувати лише для тих видатків, для яких його створювали, також заборонено визнавати забезпечення для покриття майбутніх операційних збитків, оскільки останні не відповідають визначенню зобов'язання та загальним критеріям визнання забезпечення.

Забезпечення подають у МСФЗ-балансі окремим рядком. При цьому забезпечення, які будуть використані в межах звичайного операційного циклу або одного року, класифікують як поточні зобов'язання. Своєю чергою, підприємство може подавати активи та зобов'язання в порядку їх ліквідності, якщо це забезпечить користувачів обґрунтованою та більш доречною інформацією

Створення забезпечень є необхідністю, визначеною чинними законодавчими і нормативними актами. Проте окремі суб'єкти малого підприємництва, можуть не створювати забезпечення майбутніх витрат, а визнавати відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення. Щодо

суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, таких виключень не має [14].

Проте перелік забезпечень, що наведений у НП(С)БО 11 не є вичерпним, оскільки підприємство повинне створювати забезпечення для відшкодування будь-яких майбутніх витрат (звісно, за умов виконання умов визнання). З огляду на особливості господарювання суб'єктів можуть виникати різні обставини, що зумовляють виникнення і визнання забезпечень, а це в свою чергу потребує ретельного аналізу і обґрунтування.

Забезпечення витрат на аудит. Враховуючи, що з 01.01.2019 р згідно з новим Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258 – VIII проводити обов'язковий аудит фінансової звітності зобов'язані, зокрема, всі великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів та середні підприємства, то можна стверджувати, що компанія має законодавче зобов'язання на проведення аудиту. З огляду на це, та на принципи визнання витрат, витрати на проведення аудиту за відповідний річний період повинні бути враховані у витратах того періоду, за який проводиться аудиторська перевірка. Таким чином, згідно з нормами НП(С)БО 11 є підстави для визнання зобов'язання та нарахування забезпечення для відшкодування майбутніх операційних витрат в оціночній вартості, що може дорівнювати вартості послуг відповідно до умов договору на аудит, якщо вже укладений, або планується укласти [14].

Забезпечення на судові розгляди. Якщо компанія має наявні потенційні судові справи або претензії, які можуть призвести до фінансових наслідків, і які в майбутньому вимагатимуть витрат грошових коштів, то слід розглянути доцільність нарахування забезпечень майбутніх витрат у фінансовій звітності на судові розгляди. Проте для обґрунтування цього виду забезпечення доцільно залучити відповідного спеціаліста, юриста або адвоката компанії. Адже бухгалтеру можуть бути невідомі всі деталі та обставини судових справ, тому саме юрист зможе допомогти визначити оцінку ймовірності несприятливого результату, сум або порядку потенційних збитків для компанії станом на дату балансу. Слід врахувати той факт, якщо не плануються дії до оскарження судових рішень, підстави для формування забезпечення будуть відсутніми [14].

Забезпечення на актуарні виплати. Якщо на підприємстві є робочі місця з особливо шкідливими або важкими умовами праці, що входять до переліку шкідливих робіт, затвердженого постановою КМУ від 24.06.2016 р. № 461 (Список № 1 і Список № 2), то підприємство зобов'язане відшкодувати ПФУ фактичні витрати на виплату і доставку пенсій у розмірі 100% до набуття цими особами права на пенсію за віком, передбаченого Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (чоловіки — 60 років, жінки – 59-60 років).

Досить часто підприємства не звертають уваги на наявність професій зі шкідливими умовами праці, оскільки поточні суми компенсацій витрат ПФУ можуть не бути значними. Однак на практиці забезпечення мають суттєві суми, оскільки розрахунок визначення теперішньої вартості зобов'язання проводиться за тривалий період, з врахуванням демографічних, фінансових та інших припущень, за відповідною ставкою дисконтування тощо [14]. Дане обґрунтування передбачає залучення кваліфікованого актуарія.

Висновки. Обов'язок кожного підприємства створювати забезпечення майбутніх витрат і платежів встановлений вимогами чинних національних стандартів бухгалтерського обліку. Методичні підходи до формування забезпечень не задовольняє всіх існуючих інформаційних потреб управління і потребує поглиблення, особливо в умовах кризи. На основі дослідження умов формування забезпечень в системі бухгалтерського обліку та завдань обліку і управління діяльністю підприємств для обґрунтування визнання забезпечень доцільно залучити кваліфікованих спеціалістів, менеджерів. Також у наказі про облікову політику доцільно відобразити інформацію про те, для яких видів виплат формується конкретне забезпечення. Розрахунок суми забезпечення складний, тому звичайно підприємства користуються послугами актуаріїв. Актуарні розрахунки базуються на статистичних даних про інфляцію, тривалість життя, плінність кадрів у галузі та на підприємстві тощо. Рекомендовано удосконалення формулювання критеріїв визнання забезпечень в бухгалтерському обліку, що сприятиме зближенню НП(С)БО 11 та МСБО 37.

Джерела та література

1. Верига Ю. А. Резерви підприємств України: облік і подання інформації у звітності. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки.* 2003. № 4 (26). С. 52–58.

2. Воськало Н. Проблеми формування та використання резервного капіталу. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Сер. : Менеджмент та підприємництво в Україні.* 2009. № 647. С. 305–309. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/2765/1/52.pdf>.
3. Дячек С. М. Відображення в бухгалтерському обліку та аналіз резервів молокопереробних підприємств АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2008. 22 с.
4. Кірсанова В. В., Резервування як обліковий інструмент управління фінансово-економічною безпекою : матеріали VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті», Одеса, 5-9 грудня 2016 р.
5. Козлова М. О. Облік і контроль процесу резервування (на прикладі діяльності великих промислових підприємств України) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2006. 21 с.
6. Крупка Я. Відкриті та приховані резерви в системі обліку і звітності підприємств. *Вісник Економіки*, no. 2, Aug. 2021, pp. 117-28, <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1244>
7. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності ("Методичні рекомендації № 433"), затверджені Наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28 березня 2013 року.
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_051.
9. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00/print1360181123302816> (дата звернення: 22.04.2024).
10. Омеціньська І. Я. Сутність забезпечень, порядок їх визнання та оцінки. *Економічний аналіз.* 2010. Вип. 6. С. 285–288.
11. Орищенко М. М. Облік і аудит резервів капіталу: методологія та організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К., 2009. 20 с.
12. Поздняк К.О. Економічна сутність процесів резервування та класифікація резервів з урахуванням завдань бухгалтерського обліку : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» Одеса, 16-20 травня 2016 р.
13. Прокопенко В. Забезпечення: поняття, види та основні правила бухгалтерського обліку. *Інтерактивна бухгалтерія.* № 99 за 27 травня 2019. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9343/130110>
14. Сандуляк В. Резерви та забезпечення. Чи є доцільним їх створення? *Аудит-Інвест* <https://audit-invest.com.ua/articles/blog/rezervy-ta-zabezpechennya-chy-ye-dotsilnym-yih-stvorennya>
15. Предко І. Ю. Формування резервів майбутніх витрат і платежів в обліково-контрольному забезпеченні як один із шляхів зниження ризиків діяльності підприємств в умовах кризи. *Облік і фінанси.* 2016. № 3. С. 31–37.
16. Терещенко В. С., Чацкіс Ю. Д. Теорія та методологія бухгалтерського обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів : моногр. Донецьк, 2010. 238 с.
17. Шепель І. В. Особливості відображення в обліковій політиці нарахувань забезпечень. *Інфраструктура ринку. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит.* Випуск 28. 2019. С.384-392
18. Kaplan, R. S. (1984). "The Evolution of Management Accounting". *The Accounting Review*, 59(3), 390-418.
19. Baker, R., & Barbu, E. (2007). "Trends in Research on International Accounting Harmonization". *The International Journal of Accounting*, 42(3), 272-304.
20. Strong, C., & Meyer, M. (2008). "The Use of Provisions in Financial Reporting: An International Comparison". *Journal of International Financial Management & Accounting*, 19(3), 275-293.
21. Welsh, V., & Herbohn, K. (2007). "The Effect of Fair Value Accounting on Provisions for Decommissioning Costs". *Accounting & Finance*, 47(4), 563-582.
22. Wagner, S., & P. Lee. (2010). "Provisions and Contingencies: An Analysis of Disclosures under IFRS". *European Accounting Review*, 19(3), 487-508.

References

1. Veryha Yu. (2003). Rezervy pidpriemstv Ukrainy: oblik i podannia informatsii u zvitnosti [Reserves of Ukrainian enterprises: accounting and presentation of information in reporting] *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky - Bulletin of the State Technical University. Economic Sciences*, № 4 (26). 52–58 [in Ukrainian].
2. Voskalo, N. (2009) Problemy formuvannia ta vykorystannia rezervnoho kapitalu [Problems of formation and use of reserve capital]. *Visnyk NU «Lvivska politehnika» - Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, № 647. 305–309. Retrieved from L: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/2765/1/5> [in Ukrainian].
3. Diachek, S. M. (2008). Vidobrazhennia v bukhgalterskomu obliku ta analiz rezerviv molokopererobnykh pidpriemstv APK [Reflection in Accounting and Analysis of Reserves of Milk Processing Enterprises of the Agroindustrial Complex]. *Extended abstract of candidate's thesis.* Kyiv. 22. [in Ukrainian].
4. Kirsanova, V. V. (2016), Rezervuvannia yak oblikovyi instrument upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu [Reservation as an accounting tool for managing financial and economic security]. materialy VII mizhnarodnoi nauково-praktychnoi internet-konferentsii «Problemy rynku ta rozvytku rehioniv Ukrainy v XXI stolitti

- materials of the VII International Scientific and Practical Internet Conference "Problems of the Market and Development of the Regions of Ukraine in the XXI Century", Odesa [in Ukrainian].

5. Kozlova, M. O. (2006) *Oblik i kontrol protsesu rezervuvannia (na prykladi diialnosti velykykh promyslovykh pidpriemstv Ukrainy)* [Accounting and control of the reservation process (on the example of large industrial enterprises of Ukraine)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. 21. [in Ukrainian].

6. Krupka Ya. (2021) *Vidkryti ta prykhovani rezervy v systemi obliku i zvitnosti pidpriemstv* [Open and hidden reserves in the system of accounting and reporting of enterprises.]. *Visnyk Ekonomiky - Bulletin of Economics* 2, 117-28, Retrieved from <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/> [in Ukrainian].

7. *Metodychni rekomendatsii shchodo zapovnennia form finansovoi zvitnosti ("Metodychni rekomendatsii № 433")* [Guidelines on Completion of Financial Reporting Forms ("Guidelines No. 433"). № 433 vid 28 bereznia 2013 roku. [in Ukrainian].

8. *Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 37 «Zabezpechenia, umovni zoboviazannia ta umovni aktyvy»* [International Accounting Standard 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets»]. [Elektronnyi resurs]. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_051. [in Ukrainian].

9. *Natsionalne Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 11 «Zoboviazannia»: [National Regulation (Standard) of Accounting 11 «Liabilities»]*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00/print1360181123302816> (data zvernennia: 22.04.2024).

[in Ukrainian].

10. Ometsinska, I. (2010) *Sutnist zabezpechen, poriadok yikh vyznannia ta otsinky*. [The essence of collateral, the procedure for its recognition and evaluation]. *Ekonomichnyi analiz - Economic analysis* 6. 285–288. [in Ukrainian].

11. Oryshchenko, M. M. (2009) *Oblik i audyt rezerviv kapitalu: metodolohiia ta orhanizatsiia* [Accounting and audit of capital reserves: methodology and organization]. *Extended abstract of candidate's thesis* K., 20 [in Ukrainian].

12. Pozdniak, K. O. (2016) *Ekonomichna sutnist protsesiv rezervuvannia ta klasyfikatsiia rezerviv z urakhuvanniam zavdan bukhhalterskoho obliku* [Economic essence of reservation processes and classification of reserves taking into account accounting tasks] *materialy Kh Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Oblikovo-analitychne zabezpechennia innovatsiinoi transformatsii ekonomiky Ukrainy» - materials of the X All-Ukrainian scientific and practical conference "Accounting and analytical support of innovative transformation of the Ukrainian economy" Odesa, 16-20 travnia 2016 r.* [in Ukrainian].

13. Prokopenko, V. (2019) *Zabezpechennia: poniattia, vydy ta osnovni pravyla bukhhalterskoho obliku* [Provisions: concept, types and basic rules of accounting]. *Interaktyvna bukhhalteria - Interactive accounting*. № 99 za 27 travnia 2019. Retrieved from: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9343/130110> [in Ukrainian].

14. Sanduliak, V. (2020) *Rezervy ta zabezpechennia. Chy ye dotsilnym yikh stvorennia?* [Reserves and provisions. Is it advisable to create them?]. *Audit-Invest - Audyt-Invest*. Retrieved from <https://audit-invest.com.ua/articles/blog/rezervy-ta-zabezpechennya-chy-ye-dotsilnym-yih-stvorennya> [in Ukrainian].

15. Predko, I. Yu. (2016) *Formuvannia rezerviv maibutnikh vytrat i platezhiv v oblikovo-kontrolnomu zabezpechenni yak odyn iz shliakhiv znyzhennia ryzykiv diialnosti pidpriemstv v umovakh kryzy*. [Formation of reserves for future expenses and payments in accounting and control support as one of the ways to reduce the risks of enterprises in a crisis]. *Oblik i finansy - Accounting and Finance* 3. 31–37. [in Ukrainian].

16. Tereshchenko, V. S., Chatskis, Yu. D. (2010) *Teoriia ta metodolohiia bukhhalterskoho obliku zabezpechen maibutnikh vytrat i platezhiv* [Theory and methodology of accounting for provisions for future expenses and payments]. : monohr. Donetsk, 238 [in Ukrainian].

17. Shepel I. V. (2019) *Osoblyvosti vidobrazhennia v oblikovii politytsi narakhuvan zabezpechen* [Features of reflection in the accounting policy of accruals of security]. *Infrastruktura rynku . Bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt. - Market infrastructure. Accounting, analysis and audit Vypusk* 28. 384-392 [in Ukrainian].

18. Kaplan, R. S. (1984). «The Evolution of Management Accounting». *The Accounting Review*, 59(3), 390-418. [In English].

19. Baker, R., & Barbu, E. (2007). «Trends in Research on International Accounting Harmonization». *The International Journal of Accounting*, 42(3), 272-304. [In English].

20. Strong, C., & Meyer, M. (2008). «The Use of Provisions in Financial Reporting: An International Comparison». *Journal of International Financial Management & Accounting*, 19(3), 275-293. [In English].

21. Welsh, V., & Herbohn, K. (2007). «The Effect of Fair Value Accounting on Provisions for Decommissioning Costs». *Accounting & Finance*, 47(4), 563-582. [In English].

22. Wagner, S., & P. Lee. (2010). «Provisions and Contingencies: An Analysis of Disclosures under IFRS». *European Accounting Review*, 19(3), 487-508. [In English].

Стаття надійшла до редакції 29.04.2024 р.